

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело CUMHURİYET VAKFI AND OTHERS срещу Турция (CUMHURİYET VAKFI AND OTHERS v. TURKEY), жалба № 28255/07

Решение на Второ отделение от 8 октомври 2013 г., станало окончателно на 8 януари 2014 г.

Член 10 от Конвенцията - нарушение

Чл. 10 от Конвенцията не забранява налагането на обезпечителни мерки, представляващи намеса в свободата на изразяване, но очевидните рискове, които са присъщи на такива мерки, изискват от Съда особено внимателна преценка, включително на процесуалните гаранции за предотвратяване на произволни посягателства върху свободата на изразяване.

Националните съдилища са задължени да излагат „относими“ и „достатъчни“ мотиви, когато допускат намеса в свободата на изразяване.

Фактите

Първият жалбоподател бил водещ журналист на националния ежедневник *Cumhuriyet* („Република“). Вторият жалбоподател бил главен редактор на вестника. Третият жалбоподател е акционерно дружество - издател на вестник *Cumhuriyet*. Четвъртият жалбоподател е сдружението, собственик на вестника.

На 27 ноември 1995 г. вестник *Guardian* публикувал статия, озаглавена „Турски ислямисти гледат към властта“ и базирана на интервю с г-н Абдула Гюл - по онова време депутат от *Refah Partisi* („Партия на благоденствието“). Относимата част от статията гласяла следното:

„... „Това е краят на републиканския период“ недвусмислено заявява г-н Гюл и продължава „ако 60 % от населението на Анкара живее в бараки, то светската система се е провалила и ние определено искаме да я променим“.“

На 24 април 2007 г. г-н Гюл бил издигнат от Партията на справедливостта и развитието (АКП) за кандидат за президент на предстоящите тогава президентски избори. На 29 април 2007 г. вестник *Cumhuriyet* публикувал на първата си страница каре, заемащо приблизително една четвърт от страницата и състоящо се от следния цитат на г-н Гюл:

„Това е краят на републиката в Турция ... Ние определено искаме да променим светската система – Абдула Гюл.“

След цитата имало следното изречение „Пазете своята *Република*“ и вмъкнато изображение на вестника.

На следващия ден вестникът публикувал кратка статия за предисторията на тази реклама, в която се обяснявало, че тя съдържа буквален цитат от интервю, дадено от г-н Гюл пред вестник *Guardian* на 27 ноември 1995 г.

На 27 април 2007 г. в парламента на Турция се провел първият тур за избор на президент, на който г-н Гюл бил единственият кандидат, но не получил необходимото квалифицирано мнозинство, за да бъде избран. На 1 май 2007 г. Конституционният съд на Турция анулирал първия тур на изборите, тъй като не бил налице необходимият кворум.

На 28 август 2007 г. г-н Гюл бил избран за президент от новосформираните в резултат на проведените преди това парламентарни избори парламенти измежду трима кандидати.

Междувременно, на 2 май 2007 г. г-н Гюл предявил иск за обезщетение срещу жалбоподателите пред първоинстанционния граждански съд на Анкара, твърдейки, че измисленото и клеветническо твърдение, публикувано от вестник *Cumhuriyet* на 29 април и 1 май 2007 г., имало за цел единствено да накърни доброто му име, поради което представлявало посегателство над личните му права. Той подчертал, че след публикуването на статията от 27 ноември 1995 г. информирал вестник *Guardian*, че не е правил така публикуваните изявления, и поискал поправка. Поради това, този вестник коригирал грешката си в следваща публикация от 15 декември 1995 г., в която се обяснявало, че г-н Гюл не се е произнасял в интервюто по въпроса за „републиката“ или „светската власт“, а само е посочил общественото недоволство в социално-икономически контекст. Според него, самият вестник *Cumhuriyet* признал неточността на цитата в броя си от 30 април 2007 г.

На 5 май 2007 г. съдът разгледал искането на ищеца и взел решение за допускане на обезщетение на иска, състоящо се в спиране и недопускане на публикуването на новини, които могат да бъдат свързани с предмета на делото.

На 24 май 2007 г. жалбоподателите представили писмен отговор на исковата молба и искане за отмяна на допуснатото обезщетение.

По време на първото заседание по делото, проведено на 6 юни 2007 г., съдът отхвърлил искането на жалбоподателите за отмяна на обезщетението, без да посочва мотиви за това. На 15 февруари 2008 г. г-н Гюл дал указания на адвоката си да оттегли исковата молба. Въз основа на направеното искане съдът прекратил делото и отменил допуснатото обезщетение.

Правото

Твърдяно нарушение на чл. 10 от Конвенцията

41-43. Жалбоподателите правят оплакване по чл. 10 от Конвенцията за това, че обезщетението, допуснато от първоинстанционния граждански съд на Анкара, представлявала необоснована намеса в правото им на свобода на изразяване и в правото да се разпространява информация, както и в правото на обществото да получава тази информация. Правителството не представя становище.

По същество

45. Жалбоподателите твърдят, че намесата в правото им на изразяване е особено сериозна като се има предвид, че е извършена в навечерието на президентските избори, когато отговорността за разпространяване на информация за кандидатите и за допринасяне към политическия дебат около изборите е още по-сериозна с оглед на обществения интерес. Жалбоподателите се оплакват също и от някои процесуални и материални пропуски по време на разглеждането на делото пред първата инстанция.

46. Според Съда, въпреки липсата на окончателно решение по същество по главния иск, обезпечителната мярка, която останала в сила в продължение на повече от десет месеца, представлява сама по себе си намеса в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване по първия параграф на чл. 10

47. Подобна намеса би била в нарушение на Конвенцията, ако не изпълнява изискванията на параграф 2 на чл. 10. Следователно, необходимо е да се прецени дали е била „предвидена в закона“, дали е преследвала една или повече от легитимните цели, изброени в този параграф, и дали е била „необходима в едно демократично общество“ с оглед постигането на тези цели.

1. „Предвидена в закона“

48. Жалбоподателите твърдят, че законодателството, послужило като основание за постановяване и прилагане на обезпечителната мярка, противоречи на чл. 28 от турската Конституция, който недвусмислено прогласява свободата на пресата.

50. Съдът припомня, че изразът „предвиден в закона“ по смисъла на чл. 10, § 2 изисква на първо място оспорваната мярка да намира своето основание в националното законодателство. Той обаче засяга и качеството на закона, който трябва да бъде достъпен за засегнатото лице, последиците му – предвидими, а съответствието му с върховенството на закона – гарантирано.

51. Що се отнася до въпроса, дали оспорваната мярка има основание във вътрешното право, Съдът констатира, че намесата е в съответствие с чл. 24 и чл. 25 от Гражданския кодекс що се отнася до защитата на личните права и чл. 103 и сл. от Гражданско-процесуалния кодекс, уреждащ налагането на обезпечителни мерки.

52. Съдът освен това отбелязва, че турската конституция предвижда възможност за ограничаване на свободата на пресата, включително и налагането на ограничения с цел „защита на доброто име и правата и личния и семейния живот на другите“ и за „гарантиране на надлежното функциониране на правосъдието“.

53. Следователно, Съдът приема, че въпросното ограничение намира своето основание във вътрешното право.

2. Легитимна цел

55. Съдът приема, че намесата е преследвала легитимната цел за защита на репутацията или правата на другите и за гарантиране на авторитета и безпристрастността на правосъдието по смисъла на чл. 10 § 2.

3. „Необходима в едно демократично общество“

(а) Общи принципи

56-59. Медиите са отговорни за разпространяването на информация и идеи по всички въпроси от обществен интерес по начин, съвместим със задълженията и отговорностите им. „Необходимостта“ от ограничението на свободата на изразяване в едно демократично общество трябва да бъде убедително установена. Обхватът на ограниченията върху свободата на изразяване е дори по-тесен в сферата на политическата реч или дебати, където свободата на изразяване има най-голямо значение. Тестът за „необходимост в едно демократично общество“ изисква от Съда да определи дали намесата съответства на „належаща обществена нужда“. В частност Съдът трябва да прецени дали наложената мярка е била „пропорционална на преследваните легитимни цели“.

(b) Приложимост на тези принципи в настоящия случай

60-61. Намесата по настоящото дело произтича от наложена обезпечителна мярка. Обезпечителните мерки по естеството си са временни мерки, които имат за цел да предоставят предварителна закрила на засегнатата страна в хода на разглеждане на иска ѝ по същество в случаите, в които отлагането на тази мярка до влизането в сила на решението би могло да доведе до непоправими вреди за лицето, поискало налагането на мярката, или ако без нея съдебното разглеждане на иска би било затруднено. Чл. 10 от Конвенцията не забранява обезпечителните мерки, но очевидните рискове, които са им

присъщи, изискват от Съда особено внимателна преценка, включително на процесуалните гаранции за предотвратяване на произволни посегателства над свободата на изразяване.

(i) *Обхват на привременната мярка*

62. Съдът обръща внимание на самия обхват на мярката, наложена от националните съдилища, и особено на нейната втора част, в която с общи и неопределени изрази разпорежда на жалбоподателите да не публикуват никакви новини, които могат да бъдат свързани с предмета на делото. Според Съда, не е ясно какви материали могат или не могат да бъдат публикувани в съответствие с тази обезпечителна мярка: хипотетично забраната би могла да се разпростре спрямо каквото и да е политическо мнение, изказано от ищеца в миналото или по време на събитията и засягащо принципа на светската власт или неговото прилагане в Турция или от определени институции в държавата. Тази двусмисленост на решението за налагане на обезпечителната мярка влиза в противоречие с принципа на правната сигурност и позволява на това решение да бъде използвано недобросъвестно.

63. Твърде е възможно освен това тази несигурност да оказва и общ възпиращ ефект върху разпространяването на информация в период на интензивни политически дебати, свързани с президентските избори, като по този начин могат да бъдат засегнати всички медии в страната.

(ii) *Продължителност на обезпечителната мярка*

64. В резултат на липсата на конкретен срок на мярката, в съчетание с липсата на периодично преразглеждане на необходимостта от продължаването ѝ или на бързо произнасяне по същество на делото, обезпечителната мярка е останала в сила в продължение на повече от десет месеца, като по този начин е обхванала двата последователни кръга на изборите.

65. Съдът подчертава, че публикуването на информация по забранените въпроси след вдигането на мярката вече не е имало същото значение и въздействие, тъй като г-н Гюл вече е бил избран за президент.

66. Ограничението на свободата на изразяване на жалбоподателите е било неоправдано тежко с оглед на необяснимото забавяне на производството и липсата на разумни крайни срокове на наложената мярка.

(iii) *Мотивиране на обезпечителната мярка*

67. Друг процесуален проблем, опорочаващ налагането на мярката, е липсата на мотиви както към решението за допускането ѝ, така и към отказа тя да бъде отменена.

68. Националните съдилища са задължени да излагат „относими“ и „достатъчни“ мотиви за наемата (виж например *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France* [ГК], № 21279/02 и № 36448/02, § 45, ECHR 2007-IV; *Obukhova v. Russia*, № 34736/03, § 25, 8 януари 2009 г.; и *Sapan v. Turkey*, № 44102/04, §§ 40-42, 8 юни 2010 г.). Това задължение дава възможност на лицата да узнаят и оспорят мотивите на дадено съдебно решение, с което се ограничава свободата им на изразяване, поради което то предоставя важна процесуална гаранция срещу произволна намеса в правата, защитени от чл. 10 от Конвенцията.

69. Липсата на мотиви към решението на националните съдилища не дава възможност на Съда да прецени дали националните съдилища надлежно са претеглили интересите на засегнатите страни.

(iv) *Невъзможността на жалбоподателите да възразят срещу налагането на мярката преди тя да бъде допусната*

73. На жалбоподателите е била дадена възможност да представят възраженията си едва в първото заседание по делото, което се провело един месец и два дни след налагането на мярката. Невъзможността жалбоподателите да оспорят обезпечителната мярка в продължение на повече от тридесет дни ги е поставила в по-неблагоприятно положение спрямо другата страна по делото, което представлява съществен процесуален недостатък, който непропорционално е засегнал свободата им на изразяване.

(v) *Заключение*

75. С оглед на посочените по-горе процесуални пропуски и имайки предвид санкцията, с която е свързано евентуалното нарушаване на обезпечителната мярка, не може да се приеме, че намесата е била пропорционална на преследваните легитимни цели и необходима в едно демократично общество.

76. Извършено е нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

Твърдяно нарушение на чл. 6 и чл. 13 от Конвенцията

79. С оглед констатацията си за нарушение на чл. 10 от Конвенцията Съдът не намира за необходимо да се произнася отделно по тези оплаквания.

На основание чл. 41 от Конвенцията е присъдено обезщетение за неимуществени вреди в размер на по 2 500 евро за всеки от жалбоподателите.

Резюме и превод: адв. Диляна Гитева